

Aan

De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Datum

15 juli 2026

Ons kenmerk

Cft 202600067

Pagina

1/5

Uw kenmerk

Bijlage

1

Onderwerp

Advies bij de jaarrekening 2025 Bonaire

Geachte heer Soliano,

Op 2 juli 2026 ontving het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) conform artikel 31 lid 1 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES) de jaarrekening 2025 van het openbaar lichaam Bonaire (OLB) tezamen met het accountantsverslag en de controleverklaring. Hierbij ontvangt u het advies van het Cft bij de jaarrekening 2025.

Oordeel

De jaarrekening 2025 laat een positief resultaat zien van USD 6,5 miljoen. De jaarrekening is voorzien van een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. Dit jaar was geen indenniteitsprocedure nodig, en het Cft spreekt waardering uit voor deze vooruitgang. Dat geldt ook voor het niet verder oplopen van de bestemmingsreserves. Tegelijkertijd signaleert het Cft aandachtspunten op het gebied van financieel beheer, het weerstandsvermogen en de liquiditeitspositie. Er ontbreekt nog altijd een deelnemingenbeleid. Daarnaast kon de rentelastnorm dit jaar niet worden getoetst, omdat de collectieve sector nog niet door het CBS is vastgesteld.

Vervolg

Het Cft verzoekt u:

- Opvolging te geven aan de aanbevelingen van de accountant op het gebied van financieel beheer en rechtmatigheid, met extra aandacht voor het verbeteren van de betrouwbaarheid van de uitvoeringsrapportages. Het plan hiertoe ontvangt het Cft graag uiterlijk bij de derde uitvoeringsrapportage 2026.
- Bij de begroting 2027 de lijst met financiële risico's uit te breiden met de risico's van de Woondeal, van mogelijke aanvullende saneringswerkzaamheden op de BOPEC-terreinen, en van geopolitieke ontwikkelingen.
- Bij de begroting 2027 een liquiditeitsprognose op te stellen waarmee gedurende het jaar op de liquiditeitspositie kan worden gestuurd.

- Uiterlijk bij de derde uitvoeringsrapportage 2026 de inventarisatie van de bestemmingsreserves te delen, en de uitkomsten te verwerken in de begroting 2027.
- Bij de jaarrekening 2026 de meest recente financiële gegevens van de entiteiten binnen de collectieve sector mee te sturen, zodat het Cft de rentelastnorm kan toetsen.

Toelichting

Resultaat

Bonaire realiseert in 2025 een positief resultaat van USD 6,5 miljoen (in 2024 bedroeg dit USD 1,3 miljoen), tegenover een begroot resultaat van nihil. Het positieve resultaat komt niet doordat er dit jaar minder is uitgegeven of meer is binnengekomen dan gepland — het komt doordat er dit jaar geld is opgemaakt dat in eerdere jaren al opzij was gezet. Het resultaat is volledig toegevoegd aan bestemmingsreserves bij de tweede vastgestelde begrotingswijziging 2026.¹ Het grootste deel (USD 5 miljoen) is bestemd voor een investering ter borging van deugdelijk afvalbeheer, naar aanleiding van afspraken die zijn neergelegd in het addendum op de bestuursovereenkomst "Samenwerking Aanpak Selibon Lagun" van juni 2026. De resterende USD 1,4 miljoen is verdeeld over kleinere posten, waaronder de bibliotheek, armoedebestrijding en versterking van het financieel beheer.

Financieel beheer

Positief is dat het OLB er dit jaar in is geslaagd om, tijdig en zonder indemniteitsprocedure, tot een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid te komen. De onrechtmatige uitgaven bedroegen USD 0,5 miljoen en vielen daarmee ruim binnen de geaccepteerde foutmarge van USD 1,7 miljoen. Het OLB heeft het Cft aanvullend geïnformeerd over de maatregelen om dit soort afwijkingen in de toekomst te voorkomen. Op het gebied van rechtmatigheid dringt de accountant met name aan op meer inspanning bij de inning van belastingen en lokale heffingen, zoals bij de aanslagen grondbelasting. Daarnaast is het vraagstuk van de verlegde Algemene Bestedingsbelasting (ABB) nog niet opgelost, al verwacht het OLB hiervoor in 2026 een oplossing te implementeren.²

Verder blijkt uit het verslag van de accountant dat de financiële verslaglegging nog niet op het gewenste niveau is: de accountant benadrukt dat vele extra inspanningen en correcties nodig waren om de jaarrekening tijdig te kunnen vaststellen. Dit beeld sluit aan bij eerdere bevindingen van het Cft over met name de vierde uitvoeringsrapportages van 2024 en 2025. Afgezet tegen de begroting van 2025 (inclusief wijzigingen) komt de realisatie van 2025 uit op 85% aan de lastenkant en 88% aan de batenkant — vergelijkbaar met 2024 (respectievelijk 88% en 89%). Deze realisatiecijfers wijken echter fors af van de informatie die gedurende het jaar via de vierde uitvoeringsrapportage beschikbaar was. Het Cft twijfelt daarmee of gedurende het begrotingsjaar voldoende betrouwbare informatie beschikbaar is om tijdig te kunnen bijsturen, en verzoekt het OLB om over de beoogde verbeteringen expliciet te rapporteren in de derde uitvoeringsrapportage 2026.

Weerstandscapaciteit en risicoanalyse

De weerstandscapaciteit (de algemene reserve en de post onvoorzien) wordt afgezet tegen de risico's waarvoor het OLB geen maatregelen heeft getroffen; deze verhouding vormt het

weerstandsvermogen. Bestemmingsreserves tellen niet mee, omdat de eilandsraad deze middelen al heeft bestemd en ze daarmee niet vrij beschikbaar zijn. De accountant concludeert dat het weerstandsvermogen met een ratio van 1,9 ruim voldoende is. Met verwijzing naar de brief van de staatssecretaris van 28 februari 2024 geldt bovendien dat de weerstandscapaciteit voldoende liquide moet zijn (ondergrens: een ratio van 1,0); met een vrij beschikbaar saldo van USD 13,1 miljoen tegenover geïdentificeerde risico's van USD 12,9 miljoen voldoet het OLB hieraan.

Toch constateert de accountant dat de lijst met risico's met financiële gevolgen nog niet compleet is. De accountant wijst op een niet-opgenomen risico rond de Woondeal van circa USD 39 miljoen, en adviseert het OLB om voorafgaand aan de start van het eerste deelproject (Dawari en Rincon) een gedegen risicoanalyse uit te voeren. Ook is het risico op extra saneringswerkzaamheden op de BOPEC-terreinen — bovenop de werkzaamheden die door de Stichting Sanering BOPEC Percelen (SSBP) worden uitgevoerd — in de risicoparaagraaf opgenomen zonder financiële kwantificering. Hierdoor telt dit risico niet mee in de berekende benodigde weerstandscapaciteit van USD 12,9 miljoen.³ Voorts merkt het Cft op dat de risicoparaagraaf zich bij de geopolitieke risico's momenteel met name richt op de inzetcapaciteit van het OLB, en specifiek die van de GGD/publieke gezondheidszorg. De financiële risico's van de huidige geopolitieke situatie kunnen naar de mening van het Cft breder worden geduid. Te denken valt onder meer aan oplopende brandstofprijzen, stijgende importprijzen van voedsel en bouwmaterialen, en een mogelijke terugval van het toerisme door verstoorde internationale luchtvaartverbindingen.

Liquiditeitspositie

De liquiditeitsratio van het OLB is opnieuw gedaald: van 1,21 in 2024 naar 1,06 in 2025. Ook wanneer de nog te besteden bijzondere uitkeringen buiten beschouwing worden gelaten, daalt de ratio fors: van 1,60 naar 1,18. Dit laat zien dat de verslechtering niet alleen het gevolg is van het (tijdelijk) aanhouden van niet-bestede BU-middelen, maar wijst op een reële afname van de vrij beschikbare vlottende middelen van het OLB zelf. Gelet op de eis dat de weerstandscapaciteit voldoende liquide moet zijn, zal het OLB strakker moeten sturen op zijn liquiditeitspositie. Het Cft begrijpt uit nadere informatie dat het OLB voornemens is om vanaf de ontwerpbegroting 2027 te starten met een liquiditeitsprognose en hierover in iedere uitvoeringsrapportage te rapporteren. Het Cft acht een goede sturing hierop essentieel voor de financieringsopgaven van de komende jaren.

Bestemmingsreserve

Waar de bestemmingsreserves de afgelopen jaren fors zijn gestegen (van USD 44,3 miljoen ultimo 2022 naar USD 84,0 miljoen ultimo 2024), is deze groei in 2025 tot stilstand gekomen (USD 84,1 miljoen ultimo 2025). Het Cft beschouwt dit, evenals de verbeterde toelichting op de reservemutaties in de jaarrekening, als een positieve ontwikkeling. Het Cft merkt wel op dat een aanzienlijk deel van de bestemmingsreserves niet vrij inzetbaar is. Zo is de bestemmingsreserve deelnemingen (USD 25 miljoen) beklemd, omdat deze uitsluitend de waardering van de deelneming BIA weerspiegelt en pas vrijkomt na een dividenduitkering door BIA, die tot op heden nog niet heeft plaatsgevonden. Ook de bestemmingsreserve afschrijvingen (USD 33 miljoen) is naar zijn aard niet vrij besteedbaar: deze dient uitsluitend ter dekking van toekomstige kapitaallasten op reeds gedane investeringen.

Het Cft begrijpt dat momenteel wordt gewerkt aan een inventarisatie waarin ook kaders worden vastgelegd, en verwacht dit bij de 3e uitvoeringsrapportage 2026. Het Cft is content dat hiertoe opdracht is gegeven, aangezien dit ook onderdeel was van het Cft-advies bij de jaarrekening 2024, en verwacht dat deze inventarisatie het OLB helpt te beoordelen of de resterende bestemmingsreserves nog aansluiten bij hun oorspronkelijke doelen, en de reserves beter in te zetten voor de grote financieringsopgaven van de komende jaren.

Deelnemingenbeleid

De jaarrekening licht drie deelnemingen uit: Selibon N.V., met aanzienlijke operationele en financiële risico's; Tourism Corporation Bonaire N.V., waarvan de controleverklaring is afgegeven met een beperking en een continuïteitsparagraaf; en Oil Trading Bonaire N.V., waarin het OLB in 2025 USD 2,5 miljoen aan agio heeft gestort ter versterking van diens vermogenspositie. Het Cft en de accountant adviseren het OLB al meerdere jaren om een deelnemingenbeleid op te stellen, met inbegrip van een formeel dividendbeleid en versterking van de governance-structuur binnen en rond de entiteiten. Het Cft begrijpt dat dit jaar een project is gestart voor alle openbare lichamen om dit deelnemingenbeleid vorm te geven.

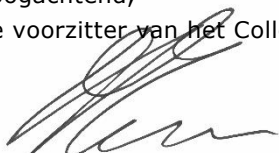
Rentelastnorm

De jaarrekening 2025 is niet getoetst aan de rentelastnorm, omdat de collectieve sector niet is vastgesteld. Het Cft begrijpt dat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de collectieve sector voor 2025 nog dit jaar vaststelt. De vaststelling is drie jaar geldig, zodat de verwachting is dat bij de jaarrekening 2026 de rentelastnorm kan worden getoetst. Daarom vraagt het Cft het OLB om de financiële gegevens van de entiteiten van de collectieve sector mee te sturen bij de jaarrekening 2026.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Hans Hoogervorst

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:

Het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties

Bijlage 1: Eindnoten

¹ Het oordeel van het Cft op de resultaatbestemming wordt behandeld in het advies op de 2^e ontwerpbegrotingswijziging 2026 (kenmerk Cft 202600056) en doorgeleiding van de 2^e vastgestelde begrotingswijziging 2026 van 15 juli 2026.

² Tijdens de accountantscontrole 2023 bleek dat door het OLB in de afgelopen jaren ten onrechte geen afdracht ABB is gedaan voor naar het OLB de verlegde ABB. Omdat leveranciers (vanuit o.a. Nederland) de belasting hadden verlegd naar het OLB, diende het OLB deze af te dragen aan de Belastingdienst Caribisch Nederland. Het OLB heeft berekend dat dit voor periode 1999-2023 een bedrag van USD 1,1 miljoen bedraagt, en voor 2024-2025 naar verwachting USD 1,2 miljoen.